

επιλέγει μορφές πάλης οι οποίες θυμίζουν περισσότερο τον IRA ή την βασκική ETA και ο οποίος επιφέρει σημαντικά πλήγματα στις σερβικές δυνάμεις που είναι εγκατεστημένες στην περιοχή.

• Ο ΑΣΚ στηρίζεται από την πλειοψηφία του πληθυσμού –παρόλο που αυτό δεν δηλώνεται ανοιχτά– και από μεγάλο μέρος των πολιτικών αρχηγών. Χαρακτηριστική είναι η θέση του Adem Demaci, του αποκαλούμενου και Κοσοβάρου Μαντέλα. Από εκεί και μετά οι εξελίξεις ήταν ραγδαίες. Η κλιμακούμενη δράση του Απελευθερωτικού Στρατού προκάλεσε την αντίδραση των σερβικών δυνάμεων, που οδήγησε στα αιματηρά γεγονότα της πρώτης εβδομάδας του Μαρτίου.

Το ζητούμενο σήμερα είναι πώς μπορούν οι δύο πλευρές να έρθουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Οι διακηρυγμένες θέσεις τους είναι εκ διαμέτρου αντίθετες και δεν αποτελούν βάση για διαπραγμάτευση. Οι Άλβανοί δεν ζητούν τίποτα λιγότερο από την πλήρη ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου και δέχονται να συζητήσουν μόνο υπό διεθνή διαιτησία. Για τους Σέρβους, αντίθετα, πρόκειται για ένα εσωτερικό ζήτημα της Σερβίας όπου αποκλείεται η παρουσία τρίτου μέρους. Εξάλλου θεωρούν ότι όλα τα δεινά σχετικά με την περιοχή οφείλονται στο καθεστώς αυτονομίας που είχε παραχωρηθεί επί Τίτο με το Σύνταγμα του 1974. Στο Βελιγράδι κυριαρχεί το σύνθημα «ποτέ πια!», και είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας, ακόμη και οι πιο μετριοπαθείς, δεν συζητούν παρά για επέκταση των μειονοτικών δικαιωμάτων, και σε καμιά περίπτωση για καθεστώς αυτονομίας.

Οι παραπάνω όμως αποτελούν αναμφισβήτητη θέσεις μη διαπραγμάτευσης. Και οι δύο πλευρές είναι βέβαιο ότι θα υποχρεωθούν σε υποχωρήσεις. Το ανησυχητικό όμως είναι τα όρια υποχωρήσεων που έχει η σερβική τουλάχιστον πλευρά. Το καθεστώς Μιλόσεβιτς, που ποτέ δεν προχώρησε σε ριζικές αλλαγές οι οποίες θα δρομολογούσαν μια δημοκρατική μετάβαση, βρίσκεται εγκλωβισμένο στις επιλογές του με αποτέλεσμα μια αργή και σταθερή κατάρρευση σε ένα πλαίσιο διαφθοράς και σήψης. Αν προστεθεί σε αυτό και η έλλειψη

εναλλακτικών –δεδομένου ότι στην Σερβία δεν αναδείχθηκε καμιά δύναμη που αξιόπιστα να μπορέσει να αρθρώσει ένα διαφορετικό λόγο–, τα περιθώρια αισιοδοξίας είναι πολύ περιορισμένα. Ο Μιλόσεβιτς, με την στήριξη και όλων των άλλων πολιτικών δυνάμεων, δεν μπορεί παρά να αναλάβει ελάσσωνος σημασίας πρωτοβουλίες που απλώς θα αναβάλουν για ένα απώτερο μέλλον τη λύση του προβλήματος αυτού. Οι προοπτικές είναι πολύ αβέβαιες. Εκείνο που είναι σαφές είναι ότι οποιαδήποτε λύση για το Κοσσυφοπέδιο θα αποτελέσει το μοντέλο για αντίστοιχη λύση στην άλλη μεγάλη ζώνη αλβανικής εγκατάστασης, στις δυτικές περιοχές της ΠΓΔΜ. Οι ήδη ριζοσπαστικοποιημένοι Άλβανοί της γειτονικής χώρας, θορυβημένοι από την αλματώδη άνοδο του ΒΜΡΟ που τείνει να γίνει η πρώτη πολιτική δύναμη στη χώρα, θα διεκδικήσουν μια ανάλογη λύση για τους εαυτούς τους με αυτή που θα δοθεί στο Κοσσυφοπέδιο. Και αυτό εμπεριέχει τον κίνδυνο έναρξης ενός νέου κύκλου αίματος για τα Βαλκάνια.

Η ΠΑΡΕΛΑΣΗ ΣΤΟ ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ του Ευάγγελου Τσίγκρου

ΣΤΟ ΜΙΚΡΟ διθέσιο σχολείο του χωριού, είχαμε ετοιμάσει όλα τα απαραίτητα για τη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου. Το σχολείο είχε στολιστεί, οι μαθητές και οι μαθήτριες είχαν πάρει τα αντίστοιχα για τη γιορτή ποιήματα, οι δοκιμαστικές παρελάσεις είχαν γίνει και οι σημαιοφόροι με τους παραστάτες είχαν επιλεγεί με μοναδικό κριτήριο τη βαθμολογία.

Ο νόμος που υπήρχε στο αρχείο του σχολείου όριζε ότι ο σημαιοφόρος και οι παραστάτες πρέπει να είναι Έλληνες υπήκοοι και στη συνέχεια αναφερόταν με κάθε λεπτομέρεια στον τρόπο επιλογής τους με κριτήριο τη βαθμολογία. Ο συνάδελφος και εγώ αγνοήσαμε το χαρακτηρισμό Έλληνες υπήκοοι, επιλέγοντας για σημαιοφόρο μια άριστη βορειοηπειρώτισσα μαθήτρια της Στ΄ τάξης του δημοτικού και για παραστάτες μια αλβανίδα μαθήτρια της Στ΄ δημοτικού,

μια βορειοηπειρώτισσα μαθήτρια της Ε΄ δημοτικού και τους υπόλοιπους από τα ελληνόπουλα παιδιά του χωριού. Λίγες ημέρες πριν από τη γιορτή, μέσω του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, εκφράστηκαν ορισμένες επιφυλάξεις για το αν θα έπρεπε να κρατήσει τη σημαία ένα παιδί που είχε έλθει από την Αλβανία. Αγνοήσαμε και αυτές τις «επισημάνσεις» και η παρέλαση έγινε στην πλατεία του χωριού, σύμφωνα με το σχήμα που ανέφερα παραπάνω. Πίστευα ότι το θέμα δεν θα απασχολούσε περισσότερο τους κατοίκους του χωριού, αφού όλοι στην παρέλαση χειροκρότησαν τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Μετά από δύο εβδομάδες ακολουθούσε τοπική εθνική γιορτή και έπρεπε να σταλεί αντιπροσωπεία μαθητών (σημαιοφόρος και παραστάτες) σε κωμόπολη του νομού για την παρέλαση. Αυτή τη φορά οι αντιδράσεις ήταν πιο έντονες. Ο σύλλογος γονέων, αφού ενημερώθηκε από συνάδελφο ότι ως σημαιοφόρος και παραστάτες επιλέγονται Έλληνες υπήκοοι, πράγμα που αρχικά αγνοούσε, μας έθεσε το θέμα επικαλούμενος το νόμο. Εκτός από αυτή την «υπενθύμιση» μας μετέφερε και το αρνητικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί στο χωριό, όχι από γονείς που γνώριζαν το επίπεδο των παιδιών τους, αλλά από τους υπόλοιπους κατοίκους του χωριού.

Τότε θεώρησα σκόπιμο να επικοινωνήσω με τη γραμματεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, για να παρουσιάσω το πρόβλημα το οποίο εγώ αντιμετώπιζα με μια λογική που δεν ήταν πλήρως σύμφωνη με το νόμο. Το πρόβλημα ήταν ότι η μοναδική άριστη μαθήτρια της Στ΄ δημοτικού δεν ήταν Ελληνίδα υπήκοος, ενώ οι υπόλοιποι μαθητές ήταν σαφώς πιο αδύναμοι. Η απόφαση από το γραφείο ήταν κατηγορηματική, ότι δηλαδή έπρεπε να εφαρμοστεί πιστά ο νόμος και να αποκλειστούν οι παλιννοστούντες ακόμη και από παραστάτες. Όλα αυτά σήμαιναν μεγάλες αλλαγές στη σχολική ζωή των μαθητών. Η ανακοίνωση του νόμου και των επιπτώσεών του στους μαθητές κάθε άλλο παρά ανώδυνη ήταν. Οι μαθήτριες που αποκλείστηκαν άρχισαν να κλαίνε, ενώ άλλα παιδιά χαιρόνταν που θα

έπαιρναν τη θέση τους και άλλα απορούσαν. Την επόμενη ημέρα δέχτηκα την επίσκεψη της μητέρας της βορειοηπειρώτισσας σημαιοφόρου, η οποία διαμαρτυρήθηκε για τον αποκλεισμό της κόρης της. Αποφάσισα τότε να επικοινωνήσω με το Υπουργείο Παιδείας για να εκθέσω το πρόβλημα. Προς έκπληξή μου πληροφορήθηκα ότι υπήρχε νεότερος νόμος που όριζε ότι ως παραστάτες και σημαιοφόροι μπορούσαν να επιλεγούν εκτός από τους μαθητές με ελληνική υπηκοότητα και μαθητές ελληνικής καταγωγής. Έτσι τα παιδιά –εκτός της Αλβανίδας– ξαναπήραν τις θέσεις τους και το χωριό ησύχασε.

Το επεισόδιο που για λίγες ημέρες αναστάτωσε το μικρόκοσμο του χωριού και προκάλεσε ανώφελα προβλήματα στη μαθητική κοινωνία με έκανε να αναρωτηθώ για μία ακόμη φορά για τη χρησιμότητα των παρελάσεων στις εθνικές εορτές. Μήπως είναι καιρός να τις αντικαταστήσουμε με καλύτερους τρόπους να μαθαίνουμε την ιστορία μας και να γιορτάζουμε τις ιστορικές επετείους;

ΕΠΑΝΕΡΜΗΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗ ΡΩΣΙΑ της Άντας Α. Διάλλα

Η ΝΕΩΤΕΡΗ και σύγχρονη ρωσική ιστορία μελετήθηκε σε Ευρώπη και Αμερική, στην διάρκεια του 20ου αιώνα, άμεσα επηρεασμένη από το κλίμα πόλωσης που όριζαν οι αντίπαλες ιδεολογίες και ο ψυχρός πόλεμος. Στην πρώην Σοβιετική Ένωση, ο σοβιετικός μαρξισμός και η άμεση σύνδεση της ιστορίας με την πολιτική επέβαλαν μια ορισμένη αντίληψη για το παρελθόν. Για να οικοδομηθεί ο νέος κόσμος μπορεί, παραδείγματος χάριν, το μεγαλείο του Μ. Πέτρου και της Αικατερίνης Β΄ να ερμηνευόταν ως φωτεινή σελίδα του παρελθόντος, οι τελευταίοι Ρωμανώφ, όμως, όφειλαν να αντιπροσωπεύουν μια περίοδο σήψης. Οι «λευκές σελίδες» της ρωσικής ιστορίας πολλαπλασιάζονταν. Οι ερμηνείες για τη ρωσική/σοβιετική ιστορία πολλές φορές ταλαντώθηκαν από την αγιοποίηση στη

δαίμονοποίηση.

Η αστραπιαία κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, η αλλαγή στο διεθνές κλίμα και η ελεύθερη πρόσβαση στα πλούσια ρωσικά αρχεία επηρεάζουν τις ρωσικές σπουδές. Το ρωσικό παρελθόν αρχίζει να φωτίζεται διαφορετικά και να επανεξετάζονται ιστορικές προσωπικότητες, ιστορικές περιόδοι, ιστορικά γεγονότα, παλαιότερες ερμηνείες. Τα ενδιαφέροντα των ιστορικών στρέφονται σε νέα θέματα. Αν το αγαπημένο θέμα της προηγούμενης περιόδου ήταν ο ρωσικός σοσιαλισμός/κομμουνισμός, σήμερα είναι ο εθνικισμός. Από τα ερείπια της Σοβιετικής Ένωσης ξεπηδούν εθνικές εντάσεις, δημιουργούνται ανεξάρτητα κράτη. Οι Ρώσοι καλούνται εκ των πραγμάτων να δημιουργήσουν ένα εθνικό κράτος, να προσδιορίσουν την ταυτότητά τους, έξω από το περίγραμμα μιας αυτοκρατορίας, ή τα συμφραζόμενα του προλεταριακού διεθνισμού. Παράλληλα, ένα βασανιστικό ερώτημα, τόσο για τους ίδιους τους Ρώσους όσο και για τη διεθνή κοινότητα, είναι η έκβαση των οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων στη χώρα. Ποιο είναι το σημερινό και αυριανό πρόσωπο της Ρωσίας; Είναι μια Ρωσία απειλητική; Είναι μια Ρωσία δημοκρατική, που έχει θέση στην ευρωπαϊκή οικογένεια; Τι πραγματικά συνέβη και συμβαίνει στη Ρωσία; Από τις 29 έως τις 31 Ιανουαρίου πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο ένα επιστημονικό Συνέδριο, με τίτλο «Επανερμηνεύοντας τη Ρωσία». Το συνέδριο διοργανώθηκε από το School of Slavonic and East European Studies (SSEES), ένα από τα σημαντικότερα, διεθνώς, κέντρα ρωσικών σπουδών. Ο απώτερος στόχος του συνεδρίου, όπως διατυπώθηκε στην έναρξη από τον διευθυντή του SSEES, καθηγητή Μ. Branch, ήταν η βαθύτερη κατανόηση της σύγχρονης Ρωσίας [στην βρετανική εκδοχή].

Η πλούσια θεματολογία του συνεδρίου, ιδωμένη μέσα από τις οπτικές της πολιτικής κοινωνικής, οικονομικής ιστορίας, της ιστορίας των νοστροπιών, των ιδεών, του πολιτισμού¹, καθώς και η καλή οργάνωση του συνεδρίου προσέφεραν τη δυνατότητα ενός γόνιμου διαλόγου. Από το συνέδριο απουσίασε δυστυχώς η διπλωματική

ιστορία, παρά την πολιτική μυθολογία που χαρακτηρίζει πολλές μελέτες, ακόμη και σήμερα, γύρω από την εξωτερική πολιτική της Ρωσίας². Χρονολογικά, η έμφαση δόθηκε στον 19ο αιώνα, κυρίως στην ύστερη περίοδο της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, και στη Σοβιετική εποχή.

Ο προβληματισμός και ο διάλογος των συνέδρων επικοινωνούσε τόσο με παλαιότερες αντιλήψεις και απόψεις που ως στερεότυπα έχουν εδραιωθεί στην επιστημονική έρευνα, όσο και με τις νέες, όπως αυτές σήμερα διατυπώνονται από τους διανοούμενους μέσα στο ανήσυχο πνευματικό κλίμα της Ρωσίας. Οι συνέχειες και οι ασυνέχειες της ρωσικής ιστορίας, η μοναδικότητα ή μη του ρωσικού παραδείγματος καθώς και η συγκριτική μελέτη του ήταν τα αιτούμενα των περισσότερων ανακοινώσεων.

Οι δύο προηγούμενοι αιώνες, σε μεγάλο βαθμό, κληροδότησαν στον 20ο τα ερμηνευτικά εργαλεία για το ρωσικό παράδειγμα: καθυστέρηση, απολυταρχία, βαρβαρότητα, επεκτατικότητα, αμφιβολίες για την ευρωπαϊκή ταυτότητα της Ρωσίας. Η σοβιετική εποχή έδειχνε να επιβεβαιώνει το σχήμα της αδιάλειπτης ιστορικής συνέχειας από το πρώτο ρωσικό κράτος έως τις μέρες μας.

Στη Ρωσία από την άλλη μεριά, πολλές φορές έχει τονιστεί η ιδιαίτερη/μοναδική ιστορική εξέλιξη της χώρας. «Η Ρωσία ποτέ δεν είχε τίποτε κοινό με την υπόλοιπη Ευρώπη. Η ιστορία της απαιτεί διαφορετική σκέψη και διαφορετικούς όρους»³. Η Δύση υπήρξε στον 19ο αιώνα αλλά και μετέπειτα, ο κύριος Έτερος για τους Ρώσους. Ωστόσο, η συγκριτική μελέτη της Ρωσικής Αυτοκρατορίας με εκείνες της Δυτικής Ευρώπης, όπως υποστήριξε ο D. Lieven, είναι πολύ χρήσιμη διότι αναδεικνύει τόσο τις διαφορές όσο και τις ομοιότητες. Η απολυταρχία και ο συγκεντρωτισμός (στερεότυπα που συνοδεύουν την Ρωσική Αυτοκρατορία), η αλαζονεία της εξουσίας, που προέρχεται από ανασφάλεια, καθώς και η αίσθηση της πολιτιστικής αποστολής, απέναντι στους λαούς που ενσωματώνονται, είναι στοιχεία που χαρακτηρίζουν όλες τις αυτοκρατορίες.

Τη σημασία του ζεύγους Ευρώπη-Ρωσία, ως διαρκές στοιχείο στην αυτοσυνείδηση